

Bor Madenlerimiz Üzerine Yeni Oyunlar

"3213 Sayılı Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" TBMM Sanayi Komisyonu'nda görüşülmüş ve Meclis Genel Kurulu'na gönderilmeden önce son şeklinin verilmesi amacıyla Plan Bütçe Komisyonu'na gönderilmiştir.

Bilindiği üzere, Maden Kanunu'nda değişiklik yapılmasına ilişkin çalışmalar, 2000 yılında bazı çevrelerin girişimleriyle başlatılmıştır. Söz konusu girişimler sonucunda, o tarihteki Bakanlar Kurulu'ndan "madencilik sektörünün yeniden elden geçirilmesi ve özelleştirme" başlıklı bir düzenleme karar çıkarılmıştır. Bu karar ile amaçlanan, bor tuzlarının aranması ve işletilmesinin devlet eliyle yapılacağını hükme bağlayan 2840 sayılı yasanın yürürlükten kaldırılmasıdır. Bu yönde bir yasa taslağı da hazırlanmış, ancak, o tarihte toplumun hemen her kesiminden gelen kararlı karşı çıkışlar ile girişimin sahibi oldukları açıkça bilinen ittifak geri durdurulabilmiştir.

Aradan geçen süre zarfında, söz konusu yasa yapılacak değişikliklere ilişkin çalışmalar sürdürülmüştür. Ancak, borlarla ilgili başlangıçtaki niyet son ana kadar tekrar gündeme getirilmemiştir. Bununla beraber, söz konusu niyetten gerçekte hiçbir zaman vazgeçilmediği sonunda anlaşılmıştır. Bor madenleri üzerindeki kamu tekeli kırıyan maddeler, değişiklik tasarısı Meclis Genel Kurulu'na inmek üzereyken Meclis Sanayi Komisyonu'nda yangından mal kaçırmasına tekrar değişiklik metnine alınmıştır.

Maden Kanunu'ndaki değişikliklere ilişkin çalışmalar üç yıldan fazla bir süredir sürdürülmektedir. Bununla beraber, geldiği nokta itibarıyla söz konusu çalışmaların, madencilik sektörünün gelişmesine yönelik önemli bir katkı yapmayacağı konuya duyarlı her kesim tarafından dile getirilmiş ve getirilmektedir. Madencilik sektörünün gelişimine herhangi bir katkısı olmayacak ise bu yasanın hangi amaçlarla değiştirilmek istendiği sorgulanmakta iken, gerçek niyet yeniden ortaya çıkmıştır. Gerçek niyet, madencilik sektörünün gelişmesi değildir. Gerçek niyet, elinde pek fazla bor

rezervi kalmayan yabancı bir tekel karşısında bor madenlerimizi korumasız bırakmaktır.

Bilindiği üzere 1978 yılına kadar yerli ve yabancı özel şirketler eliyle işletilen bor yatakları, bu tarihte 2172 sayılı Kanun ile Eti Holding A.Ş.'ne devredilmiştir. Daha sonra 1983 yılında ise, 2840 sayılı Kanun ile bor tuzlarının aranması ve işletilmesinin devlet eliyle yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bor yatakları, daha sonra, 1985 yılında çıkarılan 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamına alınmış, ancak 2840 sayılı Kanun hükümleri saklı tutulmuştur.

Bor minerallerinin, herhangi bir ticari meta şeklinde düşünülmesi ve serbest piyasa ekonomisinin gerektirdiği çerçevede içerisinde işlem görebileceğinin değerlendirilmesi büyük bir yanılgıdır ve son derece yaşamsal bir stratejik hataya yol açacaktır. Bor minerallerinin, herhangi bir ticari eşyadan farklı değerlendirilmesini gerektiren belirgin özellikleri bulunmaktadır:

1) Bor, stratejik bir madendir. Bor minerallerinin, son derece özel kimyasal yapıları nedeniyle, hammadde, rafine ürün ve nihai ürün şeklinde, büyük çoğunluğunda alternatifsiz olmak üzere, 250'yi aşkın kullanım alanı mevcuttur. Bor mineralleri, ilave edildikleri malzemelerin katma değerlerini olağanüstü yükseltmekte, bu nedenle sanayinin tuzu olarak adlandırılmaktadırlar. Gelişen teknolojiler, bor kullanımını ve bor minerallerine olan bağımlılığı artırmaktadır. Hammadde, yarı mamul ve mamul madde olarak, cam, porselen, seramik, tekstil, deterjan, metalürji, tarım, havacılık, savunma gibi çok farklı sektörlerde kullanılan bor mineralleri sanayinin vazgeçilmez hammaddelerindedir. Özellikle uçak ve uzay sanayilerinde, yapı elemanı ve yakıt olarak kullanımları söz konusudur. Bor minerallerinin, diğer yakıtlarla karşılaştırıldığında yüksek yoğunlukta enerjiye sahip olmaları nedeniyle yakıt olarak da kullanımları konusunda yapılan araştırmalar, başta ABD'de olmak üzere bütün hızıyla sürdürülmektedir.

2) Dünya bor piyasasında arz ve talep, tekeller tarafından kontrol edilmektedir. Dünya bor talebinin %70'i iki tekelin denetimindedir: US Borax ve Eti Holding A.Ş. Dünya Bor pazarı, az sayıda üretici olması ve bor ürünlerinin birbirlerini ikame edebilme özellikleri nedeni ile diğer hammadde pazarlarından çok ayrı bir yapıya sahiptir. Dünya bor pazarı, piyasa şartlarında oluşan fiyatlara göre alım-satım işlemlerinin gerçekleştirildiği bir piyasa değildir. Hiç bir zaman olmamıştır. Bu piyasadaki fiyatlar, ürün ve pazar şartları ile şirketlerin kısa, orta ve uzun vadeli çıkarları dikkate alınarak, arz ve talep tekelleri tarafından belirlenen yapay fiyatlarıdır.

3) Eti Holding A.Ş.'nin tek rakibi US Borax, dünya madencilik devi Rio Tinto'nun bir kuruluşudur. Rio Tinto, sahip olduğu parasal güç ile ulus devletler üzerinde etkili olabilmektedir. Bu etkisini, madencilik sektörlerinde, gerek mülkiyet ve yönetim değişikliklerini sağlamaya, gerekse ülke pazarına girişinin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik olarak, ilgili ülke yasalarının değiştirilmesinde etkin olarak kullanmaktadır. Söz konusu amaca yönelik olarak uluslararası kuruluşların da desteğini almakta olan Rio Tinto karşısında, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki küçük ölçekli madencilik şirketleri tutunamamakta, genellikle söz konusu tekelin içerisinde erimek durumunda kalmaktadırlar. Dünya bor pazarının %65'inden fazlasına sahip olan RTZ US Borax firması; üretim, depolama, dağıtım ve pazarlama faaliyetlerini son derece büyük bir örgütsel yapı içerisinde tek elden kontrol etmektedir.

Yukarıda belirtilen gerçekler göz önüne alındığında, bor yataklarından elde edilen bor minerali ve ürünlerinin bir kamu tekelini tarafından üretilip pazarlanması son derece doğaldır. Dağınık ve birbirleriyle rekabet halindeki küçük ölçekli firmalar yerine, üretim, depolama, dağıtım ve pazarlama faaliyetlerinin tek bir elden yürütülmesi bor pazarında fiyatlandırma disiplininin sağlanması bakımından en akılcı yöntemdir. Bu durum, bor rezervi bulunan diğer ülkeler için de geçerli olup, uygulama bu şekildedir.

Bu gerçeklerden hareket edilerek; devletçe işletilecek madenler kapsamına alınan bor tuzlarının arama, işletme ve pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi görevi Eti Holding A.Ş.'ne verilmiştir. Bor tuzlarının bir kamu tekelini tarafından üretilip pazarlanması kararının sonuçları aşağıda verilmektedir.

1) 1978 yılında cevher bazında toplam 660 milyon ton olan bor rezervleri, Eti Holding A.Ş. tarafından yapılan yaklaşık 600 milyon US\$ tutandaki arama yatırımları ile %300'den fazla artarak 2 milyar ton'un üzerine çıkmıştır.

2) Bor üretimi 1970'de 122.000 ton B_2O_3 iken, %390

artarak son yıllarda 475.000 ton B_2O_3 'e ulaşmıştır. Böylece, dünya bor üretiminde ülkemizin payı 1975'de %11 iken günümüzde %33 düzeyine çıkmıştır.

3) 1978 öncesi, ülkemizde ancak 26-60 US\$/ton fiyatla dışarıya ihraç edilebilen bazı bor tuzları, devletleştirme sonrasında bugün ortalama 202 US\$/ton fiyatla satılmaktadır.

4) 1963'de 2,9 milyon US\$ olan bor ihracat geliri günümüzde 250 milyon US\$/yıl seviyelerine yükselmiştir.

5) 1978 öncesi bor işletmeciliği yapan madencilik firmaları, basit kil yıkama tesisleri dışında her hangi bir tesis ya da teknoloji geliştirme yatırımı yapmamışlardır. Söz konusu firmalar, kolay yolu seçerek ham cevher olarak yurtdışına ihraç etmek suretiyle önemli oranda döviz kaybına neden olmuşlardır. Buna karşın Etibank; Kırka, Emet, Bigadiç, Kestelek ve Bandırma'da milyonlarca dolarlık yatırımları gerçekleştirmiş ve binlerce kişiye iş olanağı yaratmıştır.

6) Söz konusu yasal düzenlemenin sonucu olarak Eti Holding A.Ş., RTZ US Borax ile birlikte dünyanın iki büyük bor üreticisinden biri olmuştur. Eti Holding, 1978 yılı sonrasında başladığı rafine ürün üretimi çalışmaları ile 140 yıldır bor piyasasında faaliyet gösteren US Borax ile rekabet ederek Avrupa pazarının %51'ini, dünya pazarının ise %36'sını ele geçirmeyi başarmıştır.

Bor rezervlerinin kamu eliyle işletilmesinin yararları bu denli açık bir biçimde ortada ve üstelik toplumun her kesiminin katıldığı bir uzlaşma da söz konusu iken, Meclis Sanayi Komisyonu'nda kanunun 16. ve Geçici 12. maddelerinde yapılan değişiklikler, bor rezervlerini devletin elinden almaya yöneliktir. Söz konusu değişikliğin yapıldığı toplantıda ne ilgili meslek odalarının ne de bor rezervlerini işletme ve pazarlama hakkına sahip olan kamu kuruluşunun görüşleri alınmamış ve dışlanmışlardır. Yapılmak istenen değişiklik ile "devletin elindeki bor rezervleri bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren beş yıl içinde belirlenir ve belirlenen alanlar üzerine gelecek tarzda bir başkasına ruhsat verilemez. Rezervi belirlenmeyen alanlarda diğer şahısların müracaat ve madencilik faaliyet hakları saklıdır." denilmektedir.

Yasa değişikliklerini gündeme getirenler ve söz konusu çalışmaları yürütenler Eti Holding A.Ş.'nin, sahip olduğu alanlarda rezerv belirleme çalışmalarını beş yıllık bir sürede tamamlayamayacağı çok iyi bilmektedirler. Eti Holding A.Ş.'nin uhdesindeki bor ruhsat alanları toplam 17.000 km^2 'lik bir alanı kaplamaktadır. Bu alanın yaklaşık 13.000 km^2 'lik kısmında rezerv tesbiti henüz yapılmamıştır. Rezerv tesbitinin yapılabilmesi için en iyimser tahminle 62.500 m^2 'ye bir

GÜNDEM

arama sondajı yapılması gerektiği gözönüne alındığında, gereken sondaj adedi 270.000 adet olmaktadır. Bunun maliyeti bugünkü fiyatlarla 3 milyar Dolan bulmaktadır. Yıllık yatırım hacmi toplamda 50-60 milyon Doları geçmeyen Eti Holding A.Ş.'nin böylesine yüksek arama maliyetlerini karşılayamayacağı son derece açıktır. Toplam dünya rezervlerinin %63'ünü elinde bulunduran bir ülkenin zaten böyle bir arama yatırımına girişmesinin de bir anlamı bulunmamaktadır.

Eti Holding A.Ş. uhdesinde bulunan 17.000 km²'lik bor sahaları Türkiye yüzölçümünün yalnızca %2,2'sini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, sanki geri kalan %97,8'lik alanda mevcut maden kaynakları yeterince değerlendirilmiş gibi, ileri sürülen atıl sahaların değerlendirilmesi gerekçesi ise son derece yetersiz ve gülünç bir aldatma girişimi olarak önümüzde durmaktadır.

Öyleyse, yasa değişikliğinin tek bir amacı vardır: Eti Holding A.Ş.'nin elinde bulunan bor rezervleri üzerindeki korumanın kaldırılarak uluslararası tekelin ellerine terk etmek.

Bu durumda aşağıdaki soruların yasa değişikliğinin sahiplerince cevaplanması kaçınılmaz olmaktadır:

1) Dünya bor üretim, rafinasyon ve pazarlama süreçlerini kontrol eden iki büyük kuruluştan biri olan Eti Holding A.Ş. neden bitirilmek istenmektedir?

2) Dünya bor rezervlerinin %63'ü ülkemizdedir. Yine, sanayinin en önemli hammaddelerinden biri olan ve ülkemizde yüksek tenörde geniş rezervleri olan kolemanit dünyada tükenmek üzeredir. Dolayısıyla, önümüzdeki yıllarda dünya bor piyasasını kontrol altına alabilmek bakımından ülkemiz son derece avantajlı bir konumdadır. Bu avantaj söz konusu iken bor rezervleriyle ilgili kamu tekelini neden kınımak istenmektedir?

3) Böylesi bir düzenlemeden uluslararası madencilik tekelinin ve aslında sadece bugün Eti Holding A.Ş.'nin pazardaki tek rakibi olan tekelin kazançlı çıkacağı neden bilmezlikten gelinmektedir?

4) Söz konusu yasal düzenlemelerden en fazla kazançlı çıkacak olan RTZ US Borax'm elindeki bor rezervlerinin tükenmekte oluşu gerçeği mevcut girişimlerle ilgili olarak ne ölçüde etkili olmaktadır?

5) Söz konusu yasa değişikliği ile ilgili olarak, uluslararası şirketlerin, bor gibi değerli bir minerali 10 kat

daha ucuza elde edebilme güdeleri ne ölçüde rol oynamaktadır?

Yukarıdaki soruların cevapları yetkililerce zaman geçirilmeden verilmelidir.

Dünya bor piyasası toplam 1,2 milyar Amerikan Dolan düzeyindedir. Türkiye'nin bugün için bu pazardaki payı 250 milyon Dolan civarında seyretmektedir. Kamu tekelinden vazgeçilmesi durumunda özel firmaların daha rasyonel çalışacağı ve kazancın artacağı varsayımı hiç bir şekilde doğru değildir. Çünkü, bor işletmeciliğinde ortalama maliyetler 20 Dolan ve ortalama satış fiyatı ise 200 Dolan'ın üzerindedir. Özel sektör işletmeciliğinin %1.000'in üzerindeki kazanca yapabileceği herhangi bir katkı yoktur. Aksine, özel şirketler arasındaki rekabet 1978 öncesinde olduğu gibi fiyatların ve toplam ülke kazancının 10 kat düşmesine neden olacaktır. Kaldı ki, yerli madencilik şirketlerinin uluslararası maden tekelininin kar-

sısında tutunabilecek güçleri bulunmadığından, bor rezervlerinin kısa sürede söz konusu tekelin eline geçmesi de kaçınılmazdır.

Sonuç olarak; bor rezervlerinin ülkemiz için son derece önemli bir şans olduğu bilinmelidir. Bu şansın iyi değerlendirilmesi ve bu doğal kaynaktan ülkemize en yüksek yarar sağlanabilmesi için yapılması gereken en son şey bu rezervleri rakip firmanın eline teslim etmektir. Yapılması gerekenler aşağıda sıralanmaktadır:

1) Borlarımızın kamu eliyle işletilmesi sürdürülmelidir. Ülke ekonomisi için son derece önemli olan bor rezervlerimizin, gerek ulusal çıkarlarımız gerekse kamu yararı açısından kamu eliyle işletilmesi, özellikle karşısında çokuluslu bir tekelin varlığı da göz önüne alındığında, doğaldır ve gereklidir. 2840 sayılı Kanun hükümleri saklı tutulmalı, bu kanunun yürürlük tarihinden önce bulunmuş ve sonra bulunacak bor madenleri 2840 sayılı Kanun hükümlerine tabi tutulmalıdır.

2) Unutulmaması gereken şudur: dünya bor piyasası yaklaşık 1,2 milyar Dolan iken, bor minerallerini hammadde olarak kullanan uç ürünlerde toplam dünya pazarı 100 milyar Dolan üzerindedir. Türkiye'nin yapması gereken bor madenleri üzerindeki kamu tekelini bırakarak değil, uç ürün pazarında %1 bile olmayan ülke payını süratle arttırmaya çalışmak olacaktır.

3) Mevcut pazar payının artırılması amacıyla, rafine ürün kapasitesi yılda 1,2 milyon ton'a çıkarılmalı, ürün çeşitliliği ile ürün kalitesinin artırılmasına yönelik yatırımlar yapılmalıdır.

4) Ham bor ihracatı yerine rafine bor ve özel bor ürünlerine yatırım yapılarak bor minerallerine dayalı tesislerin ülkemizde kurulması sağlanmalıdır. Bor ürünlerinin hammadde olarak kullanıldığı sanayi alanlarının gelişmesine yönelik yatırımlar teşvik edilmelidir.

5) Akılcı pazarlama stratejileri oluşturulmalı ve etkin dağıtım ağları kurulmalıdır. Eti Holding A.Ş., bor pazarında etkin ve belirleyici konuma getirilmelidir.

6) Mevcut yönetsel yapının önemli sorunları vardır. Gerek örgüt yapısı gerek personel yönetimi mutlak surette çağdaş bir anlayışla yeniden ele alınmalıdır.

7) Türkiye'nin hedefi nihai ürün pazarları olmalıdır. Bu hedefe ulaşmak için bilim ve teknoloji üretimine yönelik ar-ge çalışmaları teşvik edilmelidir.

Maden Mühendisleri Odası, konunun bilim ve teknoloji boyutunu birinci derecede önemli görmektedir.

Bilim ve teknoloji üretimi, sanayileşmenin, dolayısıyla madencilik sektörünün gelişmesinin ön koşuludur. Bugün için, toplam 1,2 milyar Dolarlık dünya bor pazarındaki ülke payının artırılması ve buna yönelik çalışmaların yapılması önemlidir, ancak yeterli değildir. Günümüzde bor minerallerini hammadde olarak kullanan sanayi sektörlerinin yıllık pazar payları dünya bor pazarı ile karşılaştırılamayacak boyutlardadır. Türkiye'nin hedefi nihai ürün pazarları olmalıdır. Bu hedef, araştırma-geliştirme faaliyetlerini, bilim ve teknoloji üretimini gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin bilimsel alanda yetkinleşmesi, teknoloji geliştirme yeteneğini kazanması bakımından son derece önemlidir.

TMMOB Maden Mühendisleri Odası olarak, bor madenlerimizin uluslararası tekelin eline geçmemesi konusunda kamuoyunu dikkatli davranmaya davet eder, bu hususta duyarlı kesimlerin güç birliği içinde olmaları gerekliliğini özellikle vurgulamak isteriz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

Bir Özelleştirme Hikayesi Daha

Bilindiği gibi, 16 Kasım 2002 tarihinde AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından kamuoyuna açıklanan AKP Acil Eylem Planı'nda; özelleştirme çalışmalarına hız verileceği, bu çerçevede en geç üç ay içinde; özelleştirme kapsamındaki kuruluşların gözden geçirilerek yeni bir özelleştirme stratejisi ve takviminin belirleneceği, özelleştirme kapsamına alınacak KİT'lerin gruplandırılarak her KİT'e uygun özelleştirme stratejisinin ve takviminin belirleneceği belirtilmiş, yine, 23 Kasım 2002 tarihinde, o tarihteki Başbakan Abdullah Gül tarafından TBMM'ne sunulan Hükümet Programı'nda da özelleştirmeler konusunda kararlı olduğuna özellikle vurgu yapılmıştır.

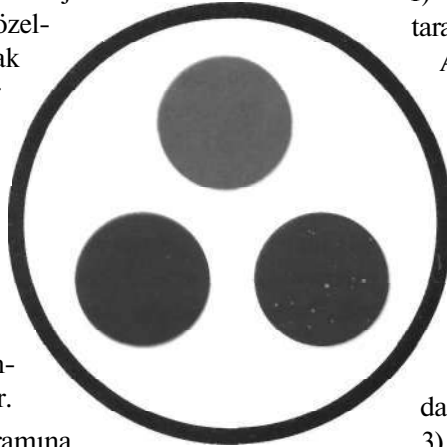
Bu amaçla, özelleştirme programına, Eti Gümüş A.Ş., Eti Krom A.Ş., Eti Elektrometalurji A.Ş., Karadeniz Bakır İşletmesi ve Eti Bakır A.Ş. gibi madencilik sektöründe faaliyet gösteren pek çok kuruluş da alınmıştır.

Bu kuruluşlardan Eti Gümüş A.Ş., için 2003 Nisan ayı sonunda "blok satış" yöntemiyle ihaleye çıkılmış, 30 Nisan 2003 tarihinde teklifler alınmıştır. Teklif veren iki

firma arasında 06.05.2003 tarihinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nda yapılan ihaleyi, "3S" isimli firma kazanmıştır. Ancak söz konusu ihale ile ilgili olarak, Hükümet ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından cevaplanması gereken çok sayıda soru işaretleri bulunmaktadır:

- 1) Firmanın adı Reuter Haber Ajansı tarafından "3S Madencilik" olarak geçilmiştir. Anılan firmanın gerçek kimliği "Söğüt Seramik Sanayi Şirketi"nin isim değiştirmiş hali olan ve 3 yıl önce bankalara olan borçları nedeniyle iflas ederek Sermaye Piyasası Kurulu'na "artık üretim yapamıyoruz, fabrikamızı kiraya verdik" şeklinde bildirimde bulunan "Söğütsen Seramik" midir?
- 2) Söz konusu firmanın madencilik deneyimi nedir? Daha önce gümüş ya da benzeri işletmeciliği yapmış mıdır?
- 3) Söz konusu firmanın, işletmede hiçbir teknik incelemede bulunmadan sadece işletmenin mevcut nakit ve hemen nakde çevrilebilir varlıklarına bakarak teklif verdiği doğru mudur? Detay teknik inceleme yapılmadan böylesi bir işletmenin işletmesine talip olabilmek mümkün müdür?

4) İşletmenin nakit ve nakde çevrilebilir yaklaşık 10-15 Milyon USD varlığı bulunduğu, işletme faaliyet-

GÜNDEM

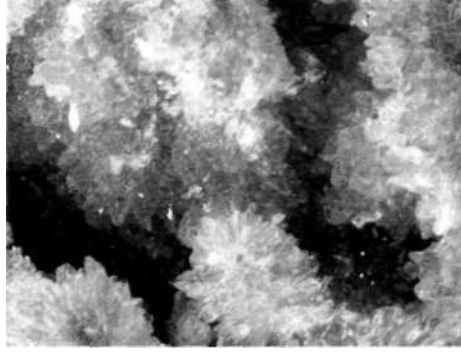
lerinin devam etmekte olması nedeniyle belirtilen varlık miktarının sürekli artmaya devam ettiği doğru mudur?

5) Söz konusu firmanın 40 Milyon Amerikan Doları teklif ettiği doğru mudur? Doğru ise bu miktar ne şekilde ve hangi sürede devlete ödenecektir?

6) Firmanın nakit sıkıntısı içerisinde olduğu ve ihalenin söz konusu firmaya verilmesi ile ilgili işlemlerin mevcut iktidara yakın bazı siyasiler tarafından takip edildiği doğru mudur?

7) Yıllardan bu yana özelleştirilecekleri söylenen ve bu amaçla Özelleştirme İdaresi Başkanlığı bünyesine alınan, ancak ne özelleştirilebilen ne de doğru dürüst bir yatırım yapılmayan ve bu nedenle her geçen gün giderek çökmekte olan kamu madencilik kuruluşları için idarenin görüşü nedir?

Herkes tarafından bilindiği üzere, bugüne kadar, madencilik sektöründe, özelleştirme ve özelleştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmaların hiçbirisinden olumlu bir sonuç alınamamıştır. Çinkur örneği halen hafızamızdadır. Ancak, özelleştirme söylemleriyle zaman yitirilmiş, bu arada sektörün dinamizmi açısından son derece önemli işlevler gören kamu kuruluşları da

yatırım yapılmamak suretiyle küçültülmüştür. Bazı madencilik kuruluşları yıllardan beri Özelleştirme İdaresi Başkanlığı bünyesinde. Bu kuruluşlar defalarca özelleştirme programına alınmışlar, her defasında yeniden yıpratılmışlardır. Yıllardan beri bu ülkeye katma değer sağlayan, ülke kalkınmasında motor görevi gören bu kuruluşlar topluma bir yük gibi yansıtılmaktadırlar.

Son 25 yıldır Türkiye'nin önündeki engelin kamu kuruluşları olduğu, çözümün ancak bu kuruluşların özelleştirilmesi ya da kapatılması ile olabileceği söylene gelmektedir. Ancak, Türkiye krizlerden kurtulamamakta, her geçen gün yarışta daha da gerilere düşmektedir. Türkiye artık bu saplantıdan vazgeçmeli, yanılığın geri dönmelidir. Türkiye, içine düştüğü duruma layık değildir, kaynakları ve potansiyelleri son derece yüksektir. Ancak, söz konusu kaynak ve potansiyelleri sadece ve sadece kendi inisiyatifleriyle geliştirebileceği ulusal politikalar ile kullanabilir. Uluslararası kredi kuruluşlarının Türkiye'ye verebileceği hiçbir şey olmadığı gibi, bu kuruluşların dayattığı politikalar ile Türkiye her geçen gün elindeki değerlerini de yitirmektedir.

3213 Sayılı Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Üzerine Görüşlerimiz

3213 Sayılı Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu'nca oluşturulan alt komisyonda görüşülmüş ve Meclis Genel Kurulu'na gönderilmeden önce son şeklinin verilmesi amacıyla üst komisyona gönderilmiştir.

1985 yılında 6309 sayılı Maden Kanunu'nun yerine çıkarılan 3213 sayılı yasa, sektörün sorunlarına çözüm getirememiş ve bu nedenle yıllar içerisinde sürekli olarak değişikliğe uğramıştır. Yasada yapılan kısmi değişikliklerin de sektörün sorunlarının aşılması ve sektörün geliştirilmesi ile ilgili gerekli çözümleri üretmemesi nedeniyle, 2000 yılından itibaren bazı yasal değişiklikler yapılmasına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır. Ancak, bu çalışmalar da yine sektörün gelişmesine yönelik beklenen düzenlemeleri getirememiştir.

Son olarak, söz konusu yasanın bazı maddelerinin değiştirilmesi konusundaki çalışmalar, bir önceki yasama döneminde başlamış olup, 3 Kasım seçimlerinin araya

girmesi nedeniyle yarıda kalmıştır. Seçimler sonrası söz konusu tasarı, üzerinde büyük ölçüde değişiklikler de yapılarak, yeni oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne tekrar getirilmiş olup, bu konudaki çalışmalar TBMM bünyesinde devam etmektedir.

3213 sayılı Maden Kanunu'nda değişiklik yapılmasına yönelik çalışmaların, geldiği nokta itibariyle madencilik sektörünün gelişmesine yönelik önemli ölçüde bir katkı yapacağını söylemek oldukça güçtür. Her hangi bir yasa, her şeyden önce, bir öncelikler-niyetler manzumesine yani bir politika metnine dayanmak zorundadır. Ancak, değişiklikler için ortaya konulan gerekçelerin, madencilik sektörünün genel sorunlarını tam olarak kavradığını ve çağdaş çözümleri üretmeye yönelik olduğunu ifade etmek mümkün görülmemektedir. Mevcut şekliyle, hazırlanan tasarı göz ardı edilen bir başka husus da madencilik sektörünün çevreye ilişkin yükümlülüklerinden hiçbir zaman kaçınmak istemeyeceğidir. Çevre olgusu göz ardı edilerek yapılacak madencilik, her şeyden önce madencilik sektörünün kendisine zarar verecektir. Bu itibarla,

madencilik sektörünün, doğal, tarihi ve kültürel çevrenin korunmasına yönelik yasal düzenlemelerin ortadan kaldırılması talebi bulunmamalıdır.

Genel olarak bakıldığında, ülkemiz madencilik sektörünün istenilen düzeyde gelişmemiş olmasının nedeni mevcut Maden Kanunu değildir. Diğer pek çok alanda olduğu gibi madencilik alanında da yol alamayışımızın belirgin nedenleri arasında; stratejik öngörüyle insan kaynakları planlamasını da göz önüne alan ulusal kalkınma modellerinin bir türlü geliştirilemeyip uluslararası finans kuruluşlarının güdümünde ekonomik ve sosyal politikaların uygulanmaya çalışılması, özellikle son yirmi yılda planlama düşüncesinin tamamen bir kenara bırakılması, ekonominin sanayileşme ve yatırım artışlarına dayalı dengeli bir yapıya kavuşturulmaması, sanayileşmenin olmazsa olmaz koşulu olan teknoloji üretimini sağlamak amacıyla geliştirilmesi ve uygulanması gereken ulusal bilim ve teknoloji politikalarımızın olmayışı, yönetsel yapılardaki verimsizlik, yolsuzluk ve yozlaşma bulunmaktadır. Sorunların yanlış tespit edilmesinin, doğru olmayan çözüm arayışlarına ve dolayısıyla yeni sorun alanlarına yol açması kaçınılmazdır.

Bu çerçevede, Maden Kanunu'nda yapılması gündemde olan değişikliklerin sektörün gelişimine önemli boyutlarda katkı yapmasının beklenmesini aşırı bir iyimserlik olarak görürüz.

Odamız, söz konusu çabaların, ancak tanımlanan belirli ilkeler çerçevesinde ortaya konacak "Ulusal Madencilik Politikası" temelinde başarılı olabileceğine inanmaktadır.

Bu çerçevede Maden Mühendisleri Odası, insanı ve insan emeğini merkeze koyan, bir yandan madencilik faaliyetlerinde kamunun etkin gözetim ve denetimini sağlarken, diğer taraftan söz konusu faaliyetlerin çevre ve ekosistemlerin korunmasını da gözetken, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir "ulusal madencilik politikası" oluşturmanın, gerek toplumun yararı gerekse madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece büyük önem taşıdığı görüşündedir.

Yukarıda sıralanan hedeflere yönelik oluşturulacak bir Maden Kanunu'nun dayanması gereken en temel ilkeler aşağıda sıralanmaktadır:

1) Her tür ekonomik faaliyette olduğu gibi madencilik faaliyetlerinde de amaç, insanın refah ve mutlu-

luğudur. İnsan onuruna ve emeğine saygı, madencilik faaliyetlerinin planlanma ve uygulanmasında hareket noktası olmalıdır. Kamu yararı öncelikli olarak göz önünde tutulmalıdır.

2) Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar, herşeyden önce bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmeli, bilimsel bilgi ile desteklenmeyen söylem ya da tasarımlardan uzak durulmalıdır.

3) Madencilik sektörünün tüm alt sektörlerinde üretim arttırılmalıdır. Ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, ancak, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.

4) Ülkemizin ihtiyacı olan enerjinin, yerli maden kaynaklarımızdan karşılanması öncelikli hedef olmalıdır. Sanayinin ihtiyacı olan ucuz enerji üretiminin sağlanması ve bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından, yerli maden kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Elektrik enerjisi arz-talep dengesinin sorunsuz sürdürülebilmesi için, ulusal maden kaynaklarımıza öncelik veren, akılcı bir enerji politikası zaman kaybedilmeden oluşturulmalıdır.

5) Maden aramaları uzun yıllardır ihmal edilmiştir. Aramalarla ilgili etkin yasal ve yönetsel yapıların hızla tesisi ve çağdaş teknolojilerin kullanıldığı arama faaliyetlerinin, kamu denetiminde ve mutlaka rasyonel bir stratejik plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.

6) Madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknoloji kullanımı amaçlanmalıdır. Üretim ve kaynak performansının iyileştirilmesine yeni ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yeni gelişen teknolojilerin kullanımı, bu sektörün ülke kalkınmasına katkısı bakımından kritik önemdedir. Bu nedenle sektörde yüksek teknoloji kullanımı ve üretilmesine yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir, ileri üretim teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı, daha temiz ve daha etkin madencilik süreç ve ürünlerinin temini bakımından önkoşuldur.

GÜNDEM

7) Gelişmiş teknoloji kullanımı ve yeni madencilik teknolojilerinin geliştirilmesi, sektöre önemli katkılar yapacak yeni fırsatlar yaratacaktır. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş işgücünün varlığı önemlidir. Sektörde teknik eleman istihdamının süratle artırılması, genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir. Madencilik faaliyetinin her aşamasında, en az bir maden mühendisinin varlığı zorunlu olmalıdır. Madencilik sektöründeki eğitim ve öğretim konusunun yeniden ele alınması ve sektörün gereksinim ve beklentilerinin yansıtılması gerekmektedir.

8) Ülke madencilik sektörünün en önemli darboğazlarından biri, gerek kamu gerekse özel kuruluşlardaki yönetsel yapıların verimsizliğidir. Bu yapıların verimliliğine yönelik çalışmalar, madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece önemlidir. Söz konusu yapılarda hesap verilebilirlik ve şeffaflık mutlaka sağlanmalıdır.

9) Sektörde pazar araştırması kavramı gelişmiştir. Bu konunun kapsamlı bir çerçevede yeniden ele alınması, gerek mevcut gerekse gelişen pazarların yakından takip edilerek değişikliklere uygun stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.

10) Çevre faktörü göz ardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı içerisinde ya madencilik ya çevre dayatması bulunmamaktadır. Madenciliğin çevreye etkilerini yadsımak mümkün değildir. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması, sektörün gelişimini engellemeyecek, aksine genel anlamda sektörün gelişimine yönelik katkıyı yapacaktır.

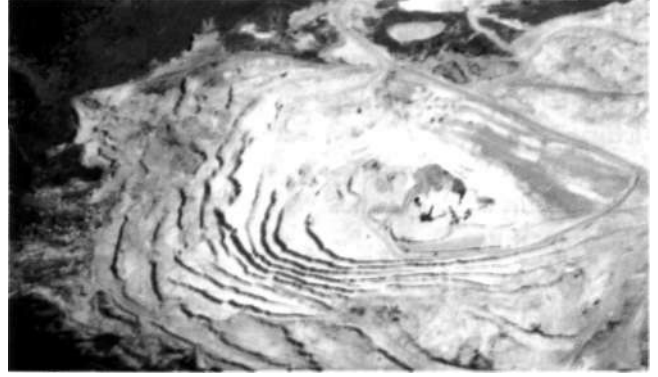
11) Madencilik sektöründe, toplumu eğitme ve bilgilendirme gereksinimi hızla artmıştır. Madencilik sektörünün ülke kalkınması ve toplumların gelişmesindeki önemi konusunda kamuoyu bilgilendirilmelidir. Toplumun, bir istihdam alanı ve gelir kaynağı olarak madenciliğin önemi hakkında eğitilmesi, sektörün gelişmesi bakımından son derece önemlidir.

12) Madencilik sektörünün her alanında, şeffaflık sağlanmalıdır. Sektörde bilgi akışı sağlanmalı, alınan kararlardan toplumun her kesimi bilgilendirilmelidir.

13) Yerel halkın onayını almamış hiçbir ekonomik girişimin ülkeye yarar getirmesi beklenemez. Madencilik sektörüne ilişkin alınacak kararlarda ilgili yöre halkının da katılımı sağlanmalıdır.

14) Toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi; devlet, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Söz konusu tarafların doğrudan katılımları olmaksızın hazırlanacak herhangi bir sektör planının ya da plan uygulamasının başarılı olması mümkün görülmemektedir.

Yukarıda sıralanan ilkeler çerçevesinde geliştirilecek bir Maden Kanunu'nun aşağıdaki hususları özellikle göz önünde bulundurması, ülkemiz madencilik sektörünün geleceği bakımından yaşamsal önemdedir.

Bor Tuzları

Borlarımızın kamu eliyle işletilmesi sürdürülmelidir. Ülke ekonomisi için son derece önemli olan bor rezervlerimizin, gerek ulusal çıkarlarımız gerekse kamu yararı açısından kamu eliyle işletilmesi, özellikle karşısında çokuluslu bir tekelin varlığı da göz önüne alındığında, doğaldır ve gereklidir. 2840 sayılı Kanun hükümleri saklı tutulmalı, bu kanunun yürürlük tarihinden önce bulunmuş ve sonra bulunacak bor madenleri 2840 sayılı Kanun hükümlerine tabi tutulmalıdır.

Taşkömürü Havzası

Zonguldak Taşkömürü Havzası'nın 3213 sayılı Kanun kapsamına alınmasının, TTK Kurumunun var olan sorunlarının çözümüne katkısı olmayacaktır. Ayrıca; mali ve hukuki birtakım külfetleri de beraberinde getirebilecektir. Kurumun ihtiyacı olan verimlilik ve etkinlik açısından, 3213 sayılı maden kanunu kapsamına alınmasının getireceği önemli bir şey yoktur.

Taşocaldarı

Taşocakları Nizamnamesi yürürlükten kaldırılarak kapsamındaki maddeler Maden Kanunu'na dahil edilmelidir. Taşocağı işletmeciliği bir madencilik faaliyetidir. Taşocağı faaliyetleri denetlenmeli ve mutlak surette bir mühendislik projesi istenilmelidir.

Nizamname'nin kaldırılarak kapsamındaki maddelerin Maden Kanunu'na alınmasıyla, ülkemizde bulunan yaklaşık 4.000 adet taşocağı teknik eleman denetiminde üretimini yapacak, sektördeki teknoloji kullanımı ve genel verimlilik düzeyi artacak, yılda ortalama 100 civarında olan ölümlü iş kazaları azalacak ve görüntü kirliliği yaratan çevre felaketleri ortadan kalkacaktır.

Yönetmelik Yapı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı madencilik sektörünün gereksinimleri göz önüne alınarak yeniden yapılandırılmalı, madencilik sektöründe yetişmiş teknik elemanlarca güçlendirilmelidir. Yasal mevzuatın uygulanması ve uygulamaların denetlenmesi bakımından, mevcut yönetmelik yapıların yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. 3213 Sayılı Maden Kanunu'nu uygulamakla görevli kuruluş yeniden yapılandırılarak taşra teşkilatı oluşturulmalı, yerinden ve etkin kamu denetimi sağlanmalıdır.

Mesleki Denetim

Gelişmiş ülkelerde uygulanmakta olan, Meslek Odalarının, üyelerinin mesleki yeterliliklerini saptaması ve belgelendirmesi yetkisi kamusal denetim bakımından önemlidir. Yasada bu yönde yapılacak düzenlemeler madencilik sektörünün gelişimine katkı yapacaktır.

Teknik Eleman İstihdamı

Madencilik faaliyetlerinin kaynak kaybına yol açmadan, çevreyle barışık, akılcı ve ekonomik kuralara göre ve iş güvenliği ve işçi sağlığı esasları çerçevesinde yürütülmesi bilimsel ve teknik bilginin kullanımı ile mümkündür. Bu durum, sektörde bilim ve teknolojinin uygulayıcısı olan teknik elemanların istihdamını gerekli kılmaktadır. Her maden işletme faaliyeti için en az bir maden mühendisinin istihdamı zorunlu olmalıdır.

Bilgi ve Belge Üretimi

Sektörde yapılan her tür faaliyete ilişkin bilgi ve belgenin üretimi ve söz konusu üretimlerin saklanması son derece önemlidir. Teknik elemanlarca üretilecek maden arama projesi, maden işletme projesi, arama faaliyet raporu ve işletme faaliyet raporlarına, gerek sürdürülecek madencilik faaliyetlerinin etkinliği ve verimliliği gerekse gelecekte yararlanılabilecek belge niteliğinde olmaları bakımından özel önem verilmelidir. Bürokrasiyi azaltma gereğiyle söz konusu belgelerden vazgeçilmesi

ya da sayılarının düşürülmesi madencilik sektörüne zararlar verecek büyük bir yanılı olacaktır.

Aramalar

Maden aramaları için uzun dönemli ve stratejik planlar geliştirilmelidir. Maden aramaları için uzun dönemli ve stratejik planlar geliştirilmeli, söz konusu planlamaların ve arama faaliyetlerinin altyapısı Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü'nce yapılmalıdır. Diğer kamu ya da özel kurum ve kuruluşlarca yapılacak aramalar, MTA tarafından söz konusu planlamalar çerçevesinde yönlendirilmeli ve denetlenmelidir. Yasa kapsamındaki faaliyetler sırasında teknik elemanlar tarafından üretilecek her türlü teknik bilgi ve belgenin MTA bünyesinde oluşturulacak bir bilgi bankasında derlenmesi uygun olacaktır.

Teknoloji

Madencilik teknolojilerini geliştirmeye yönelik ülkemizde yapılacak araştırma geliştirme çalışmaları teşvik edilmeli, bu çalışmalar ülkemiz sanayi sektörlerinin kullanımına yönlendirilmelidir.

Teşvikler

Madencilik sektörü akılcı planlar çerçevesinde uygun yöntemler kullanılarak teşvik edilmelidir. Kamu ya da özel madencilik yatırımlarından ülkemiz sanayii sektörlerine hammadde sağlayanlar ve sanayi sektörleri ile entegre çalışacak olan öncelikli olarak teşvik edilmelidir.

Devlet Hakkı

Devlet hakkı, sektörün kaldırabileceği oranda tutulmalıdır. Bir taraftan hammadde üretimi teşvik edilirken diğer taraftan sektörde mevcut kurum ve kuruluşların üzerine %4'lere varan ödemelerin yüklenmesi doğru olmayacaktır.

Çevre

Çevresel etkiler göz ardı edilerek herhangi bir ekonomik faaliyetin yürütülmesi kabul edilebilir değildir. Bu yöndeki yaklaşımlar uzun dönemde madencilik sektörünün gelişimi bakımından engelleyici olacaktır. Madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması sağlanmalıdır. Bu konudaki düzenlemeler net, açık, anlaşılabilir ve uygulanabilir olmalı, muğlak ve yanlış anlamalara, dolayısıyla yeni sorunlara neden olabilecek ifadelerden kaçınılmalıdır. Ülkemizin, çevreyle ilgili olarak uluslararası anlaşmalardan gelen yükümlülükleri de göz önünde bulundurulmak zorundadır.

Madencilik Sektöründeki Özelleştirme Plan ve Uygulamalarına İlişkin TMMOB Maden Mühendisleri Odası Görüşleri

Bilindiği gibi, 6 Kasım 2002 tarihinde AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından kamuoyuna açıklanan AKP Acil Eylem Planı'nda; özelleştirme çalışmalarına hız verileceği, bu çerçevede en geç üç ay içinde; özelleştirme kapsamındaki kuruluşların gözden geçirilerek yeni bir özelleştirme stratejisi ve takviminin belirleneceği, özelleştirme kapsamına alınacak KİT'lerin gruplandırılarak her KİT'e uygun özelleştirme stratejisinin ve takviminin belirleneceği belirtilmiş, yine, 23 Kasım 2002 tarihinde, o tarihteki Başbakan Abdullah Gül tarafından TBMM'ne sunulan Hükümet Programı'nda da özelleştirmeler konusunda kararlı olduğuna özellikle vurgu yapılmıştır.

Bu amaçla, özelleştirme çalışmalarına hızla başlayan AKP iktidarı, içlerinde PETKİM, TÜPRAŞ, TEKEL, Türk Havayolları da bulunan çok sayıda kuruluşu özelleştirme programına almış, aralarında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, İstanbul Altın Borsası, Milli Piyango İdaresi, otoyollar ve Boğaz köprüleri, Türkiye Halk Bankası ve Enerji üretim ve dağıtım tesislerinin de bulunduğu çok sayıdaki kamu işletmesini ise yakın zamanda programa alınacak kuruluşlar arasında açıklamıştır.

Özelleştirme programı kapsamında, madencilik sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar da yer almaktadır. Bunlardan, Eti Gümüş A.Ş., Eti Krom A.Ş. ve Eti Elektrometalurji A.Ş. için 2003 Nisan ayı sonunda "blok satış" yöntemiyle ihaleye çıkılması planlanmıştır. Yine, Karadeniz Bakır İşletmesi ve Eti Bakır A.Ş.'nin ise 2003 Temmuz ayında "varlık satışı ve hisse satışı" yöntemiyle ihale edileceği ilan edilmiştir. Divhan, gelişmelere göre değerlendirilecek kuruluşlar arasındadır. Son dönemde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı bünyesine alınan Türkiye Demir Çelik İşletmeleri ise 2003 yılı içerisinde tasfiye edilecek kuruluşlar arasında sayılmıştır.

Madencilik sektöründe özelleştirmelerin, sektörün gelişmesini sağlayacağı varsayımı irdelenmeye ve araştırılmaya muhtaçtır. Son yirmi yılda edinilen deneyim, özelleştirme söylem ve uygulamalarının sektörün

daha da gerilemesine neden olduğu şeklindedir. Olumlu sonucu verecek modeller, ancak ve ancak sorunların ortaya doğru konulabilmesi ile mümkündür. Madencilik sektörünün bugün içinde bulunduğu kriz, gereksiz ve hatalı bir şekilde yaratılan özelleştirme beklentileri ve özelleştirme uygulamalarıdır.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı bünyesinde çok sayıda madencilik kuruluşu bulunmakta olup, bunlardan bazıları uzun yıllardır söz konusu kurum içerisinde ne özelleştirilebilmekte ne de söz konusu idarenin yetersizlikleri nedeniyle etkin bir yapıya kavuşturulabilmektedir.

Özelleştirmeler, topluma sorunların çözümünü sağlayacak sihirli bir değnek olarak sunulmaktadır. Bu söylemin ardındaki propogandanın gücü, sorunların çözümünün akılcı ve bilimsel anlayış ve uygulamalarda olduğu gerçeğini hemen her kesime unutturmuştur. Sektörde bilimsellikten uzak uygulamalara son

verilmeli, sektörün daha da küçülmesini önlemek için kamu madencilik kuruluşlarına gerekli yatırımlar zaman geçirilmeden yapılmalıdır. Son 20 yılda madencilik sektöründe öne çıkan söylem "kamu madencilik kuruluşlarının özelleştirilmesi" olmuş, bu amaçla söz konusu kuruluşlarda gerekli olan yatırımlar yapılmamış, bu arada sektörel bölünme, ticarileştirme, şirketleştirme ve özelleştirme çalışmaları çeşitli ölçeklerde sürdürülmüştür. Yirmi yıldır yürütülen söz konusu politikalar sonucu madencilik sektörünün geldiği nokta çarpıcıdır: madencilik sektörünün küçülmesi devam etmektedir. Benzer politikalarda ısrar etmek sektörün küçülme yönündeki gidişini değiştirmeyecektir. Sorunların çözümü özelleştirme uygulamalarında değildir. Bunun böyle olmadığı her defasında görülmüştür.

Mevcut kamu kesiminde, doğru planlamalar ve akılcı yönetim ile ülke kalkınmasına yönelik harekete geçirelebilecek potansiyel bulunmaktadır. Küçültme, özelleştirme, kapatma saplantılarından vazgeçilerek, bu potansiyel, doğru politikalar ile ekonomik ve toplumsal kalkınma hedefine yönlendirilmelidir.

Hatalı Enerji Planlamaları ve Akıl Dışı Enerji Yönetimi Ulusal Değerlerimizi Yok Ediyor

Sanayinin temel girdisi olması bakımından elektrik enerjisinin, ulusların kalkınmalarında ve refaha ulaşmalarında büyük önem taşıdığı, herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması bakımından kritik önem taşıyan ve genel olarak bir gelişmişlik göstergesi olarak öne çıkan elektrik enerjisinin, dünyanın ve insanlığın geleceğindeki belirleyici konumu, her geçen gün daha da artmaktadır. Günümüzde, elektrik enerjisinin dünya genel enerji tüketimi içerisindeki payı %35'in üzerinde olup bu oran her yıl daha da yükselme eğilimindedir.

Yukarıda vurgulanan önem derecesi göz önüne alındığında, bugün, elektrik enerjisinin ucuz, kaliteli, zamanında ve güvenilir şekilde temini ülke yönetimlerinin öncelikli konuları arasındadır. Bu anlamda enerjinin planlama ve yönetim boyutları önem kazanmaktadır. Özellikle, dünyada sık sık gündeme gelen

enerji veya enerji hammaddeleri krizleri, ülkeleri, enerji politikalarını olası krizleri gözeterek planlamaya, kaynak kullanımında dikkatli olmaya ve ekonominin enerjiye olan bağımlılığını azaltacak önlemleri almaya yöneltmiştir. Bu çerçevede ulusal kaynakların etkin ve rasyonel kullanımları ülkelerin enerji yönetimleri için hayati önem taşır.

Ancak, Türkiye'de yapılan enerji planlamalarında bilimsellik ya da rasyonelliğin olduğunu söylemek mümkün değildir. Ülkemizin içine girdiği ekonomik krizlerde enerji yönetiminin payı, ciddi olarak sorgulanmalıdır.

Bilindiği gibi, elektrik enerjisi, başta kömür, petrol ve doğalgaz olmak üzere fosil yakıtlardan, uranyumdan ve su, güneş, rüzgar ve jeotermal gibi yenilenebilir kaynaklardan elde edilmektedir. Söz konusu enerji kaynakları sınırlı olan ülkeler için bu durum, yüksek elektrik enerjisi maliyetleri anlamına gelmekte, yüksek maliyetler doğrudan sanayi sektörlerini etkilemekte, sanayileşmeyi sekteye uğratmaktadır.

Dünya üzerindeki tüm ülkeler enerji maliyetlerini düşürmek amacıyla elektrik üretiminde önceliği sınırlı

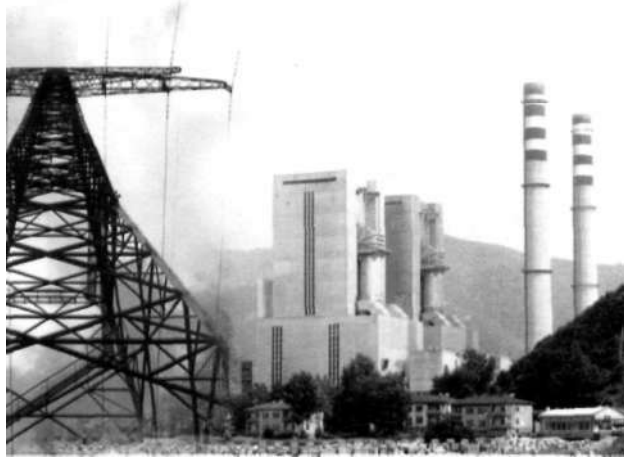
da olsa kendi kaynaklarına vermektedirler. Ülkemizde ise, elektrik enerjisi üretmek için kullanabilecek kaynaklar sınırlı olmamasına karşın, elektrik enerjisi üretiminde öncelik, -anlaşılmaz bir şekilde(!)- yerli kaynaklara değil yabancı kaynaklara verilmektedir.

Ülkemizde doğal gaz yok denecek kadar az bulunmaktadır. Ancak, düşük kalorili olmakla beraber zengin linyit kömürü yataklarımız mevcuttur. Yine, yıllardır ihmal edilen aramalar ile yeni kömür yataklarının bulunup geliştirilmesi olasılığı son derece yüksektir. Söz konusu yataklar atıl bekletilirken elektrik üretiminde doğal gaza ağırlık verilmesini anlamak mümkün değildir. Bu durum, ülkemiz sanayi sektörlerinin gelişmesi bakımından son derece sakıncalıdır.

Ülkemiz enerji planlaması, mevcut yerli kaynaklarımızı gözardı etmektedir. Ancak, son yıllarda bu olumsuzluğun üzerine

bir diğer olumsuzluk daha yüklenmiştir: Ülkemizde yerli enerji kaynaklarımıza dayalı kurulmuş olan termik ve hidrolik santrallerin mevcut kapasiteleri de kullanılmamakta, söz konusu santrallerdeki üretimler her yıl düşürülmektedir.

Böylesi akıl almaz uygulamaların nedeni; 2002 yılı başı itibarıyla 28.000 MW olan toplam elektrik enerjisi kurulu gücünün, tamamı doğal gaz santral olmak üzere 5.000 MW ilavesiyle 33.000 MW'a çıkarılması, ancak, kurulan bu güce bugün ihtiyaç olmaması, üstüne üstlük yurtdışından doğal gaz alımı ile ilgili "AL YA DA ÖDE" şeklinde adlandırılan ilginç anlaşmaların da yapılarak ülkeye hesapsız, plansız doğal gaz girişinin önünün açılmış olmasıdır. Bu durum, 2002 yılında olduğu gibi bu yıl için de yerli linyitlerimizin kullanıldığı termik santrallerdeki elektrik üretiminin düşürülmesine sebep olmuştur. "Al ya da öde" şeklinde yapılan ve ülke ihtiyacının çok üzerinde miktarlarla bağitlanan doğal gaz anlaşmalarının sonucu su kaynaklarımıza dayalı hidrolik santrallerin yanında yerli kömürlerimizle çalışan termik santrallerin üretim seviyeleri de çarpıcı bir şekilde düşürülmüştür.

GÜNDEM

Uluslararası tahkim anlaşmaları gereğince, doğal-gaza dayalı santrallerin yakıtının devlet tarafından verilmediği durumda, yakıt verilmiş ve elektrik üretilmiş gibi bedelinin yine devlet tarafından ödenmesi ya da yakıtı verilen santralin tüm ürettiğinin devlet tarafından satın alınma zorunluluğu, ülkemizin sanayileşmesi önünde açık bir engel oluşturmaktadır.

Bu durum, doğal gazın elektrik enerjisi üretimindeki payının %60'lara yükselmesi, dolayısıyla Türkiye'nin enerji arz güvenliğinden tamamen vazgeçmesi anlamına gelmektedir. Enerji üretiminde ulusal kaynaklarımız ikinci plana itilmektedir.

Böylece kömür ülkesi Türkiye'de yerli kömürlerin elektrik enerjisi üretimindeki payı 1998 yılındaki %40'lardan 2003 yılında %15'lere düşmüş, tamamen yurtdışına bağımlı olduğumuz doğal gazın 1985 yılında %1 bile olmayan payı ise %60'lara yükselmiş olacaktır. Bu durum, enerjide dışa bağımlılığı daha da arttıracak, dünyada ortaya çıkabilecek muhtemel bir enerji krizi durumunda Türkiye'nin çok büyük yaralar almasına neden olacaktır.

Ülkemizin ihtiyacı olan enerjinin, yerli kaynaklarımızdan karşılanması öncelikli hedefimiz olmalıdır. Sanayinin ihtiyacı olan ucuz enerji üretiminin sağlanması, bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması açısından yerli kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Tüm dünyanın üzerinde önemle durduğu enerji güvenliğinin sağlanması bakımından, yerli kaynaklardan karşılanamayan ihtiyaçların da çeşitlendirilerek riskin azaltılması yaşamsal önem taşımaktadır. Ancak, söz konusu planlamalarla özellikle linyite dayalı termik santrallerde üretimin %50'ye varan oranlarda düşürülmesi, enerji planlama ve yönetiminde çok ciddi hataların yapıldığının en belirgin göstergesidir.

Günümüzde kömür, dünyada elektrik üretiminde en yaygın kullanılan yakıttır. Dünya elektrik üretiminin %38,1'i kömürden elde edilmektedir. Bir ülkede geniş kömür rezervlerinin bulunması, o ülke için enerji arz güvenliğinin sağlanması bakımından çok büyük bir avantaj anlamına gelmektedir.

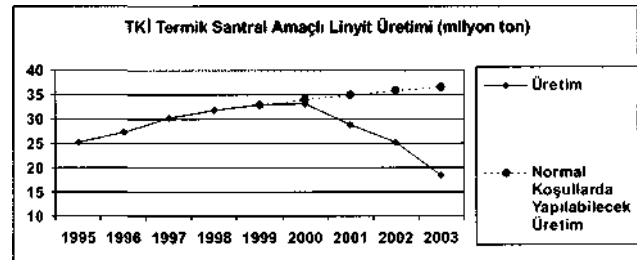
Elektrik üretiminde kömürün payı; Polonya'da %96, Güney Afrika'da %88, Çin'de %78, Avustralya ve Hindistan'da %77, Çek Cumhuriyeti'nde %72, Yunanistan'da %67, ABD'de %55, Almanya'da %52,5 ve Danimarka'da %47'dir. Doğal gaz üreticisi ülkelerde bile, doğal gazın elektrik enerjisi üretiminde kullanım oranı %15'lerde iken, doğalgazın tamamını ithal eden ülkemizde bu oranın %60'lara yükseltilmiş olması düşündürücüdür.

8,5 milyar ton linyit rezervine sahip olan ülkemizde, temiz kömür teknolojilerinin bugün ulaştığı nokta da göz

önüne alındığında, linyite yönelik termik santrallerin sayısının artırılması gerekirken, mevcutlarda ciddi kapasite düşürme çalışmalarının yapılması santrallerle birlikte, bunların kömür ihtiyacını karşılayan kurumları da zor duruma düşürmektedir.

2000 yılında termik santraller için 33.169.000 ton kömür üreten Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu'nun santral üretimi, iki yıl içerisinde %24 oranında düşürülmüş, 2002 yılında 25.323.000 ton düzeyinde üretim yapılabilmektedir. Bu rakam TKİ kurulu üretim kapasitesinin yaklaşık %63'üdür. Termik santrallere yerli kömür sağlayan TKİ'nin üretim düşüşü bununla da kalmamış, bu defa 2003 yılı için 2000 yılına göre %50'lere varan üretim düşüşleri gündeme gelmiştir.

2003 yılında 18 milyon ton olarak planlandığı anlaşılan üretim düzeyi ile, söz konusu kurumun yakın zamanda önemli darboğazlarla karşılaşacağı son derece açıktır. Aşağıdaki grafik, hatalı planlamalar ve bilinçsiz yönetimler tarafından Türkiye'de bir KİT'in daha nasıl içinden çıkmaz darboğazlara sürüldüğünün çarpıcı bir göstergesidir. Topu topu 3 yılda kurulu üretim kapasitesinin yansı ile çalışmaya mahkum edilen söz konusu kurumun, çok yakın bir gelecekte, -muhtemelen çok önemli (!) ekonomistler tarafından zararın asıl nedeni olan planlama hataları ve hesapsız doğal gaz anlaşmaları göz ardı edilerek- verimsiz olduğu gerekçesiyle özelleştirilmesi ya da kapatılması gündeme getirilecektir. Ancak, dünyanın hiçbir yerinde hiçbir kurumun, kapasitesinin yansında çalışarak karlı ya da verimli olması mümkün değildir. Bu gerçek bilinmekte, ancak, ülkemizin en değerli kurumları siyasi iktidarların hatalı politikaları ve yanlış bürokratların yanlış yönlendirme ve uygulamaları ile tek tek elden çıkarılmaktadır.

Elektrik enerjisi arz-talep dengesinin sorunsuz sürdürülebilmesi için ulusal kaynaklarımıza öncelik veren, rasyonel bir ulusal enerji politikası oluşturulmalı, bu politika, iktidar değişiklikleri ve siyasetçi tercihlerine göre değiştirilmemelidir. Yerli linyit ve su kaynaklarımız değerlendirilmelidir. Yeni kaynak bulunmasına yönelik aramalara zaman kaybedilmeden başlanılmalı, yerli kaynaklarımızın verimli ve çevreye zarar vermeksizin kullanılmalarına yönelik araştırma ve teknoloji geliştirme çalışmalarına gereken önem verilmelidir.

Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı Üzerine Görüşlerimiz

Bilindiği üzere, "Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı"na ilişkin çalışmalara Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu'nda devam etmektedir.

Tasarı'nın genel gerekçesinde; ülkemizin dünya ölçeğinde önemli bor rezervlerine sahip olduğu, ancak elde olunan kazancın söz konusu rezerv ile orantılı olmadığı ifade edilmektedir. Tasarı ile, kurulacak Enstitü'nün amaçları; bor madeni katma değerinin yurt içinde kalmasına yönelik olarak bor sanayiinin kurulmasını ve özel sektörün de bu sanayide yerini almasını sağlamak üzere değişik alanlarda kullanıcıların araştırmaları için gerekli bilimsel ortamı sağlamak, bor ve ürünlerini kullanan ve bu alanda araştırma yapan kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliği yaparak bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak, katkı sağlamak ve koordine etmek olarak ifade edilmektedir.

Tasarı'nın genel gerekçesinden açıkça görüleceği üzere, **söz konusu girişim herhangi bir politika, plan ya da program metnine dayanmamaktadır.** Bor minerallerine dayalı teknolojilerin geliştirilmesi şüphesiz son derece önemlidir. Ancak, **Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları temelinde oluşturulmayan ve söz konusu politikaların yansıtıldığı plan ve programlar çerçevesinde tasarılanmayan yapıların olumlu sonuçlar vermesi mümkün değildir.**

Konuyla ilgili çeşitli tarafların katılımı sağlanarak hazırlanmadığı bilinen söz konusu tasarının, üzerinde detaylı düşünülmeyeceği, çeşitli yönleriyle tartışılmadığı, içsel ya da dışsal etkileşimleri de göz önüne alınarak kısa, orta ya da uzun vadeli stratejiler geliştirilmeden aceleyle gündeme getirildiği anlaşılmaktadır.

Ancak, ülkemizin gerek bugün gerekse geleceği bakımından son derece önemli olan bor rezervlerimizle ilgili böylesi bir girişimin, ülkemiz bilim ve teknoloji politikaları ve giderek ülkemiz sanayileşme politikaları

ile bir bütünlük içerisinde düşünülmeden, konunun ekonomik ve toplumsal faaliyetlerin çeşitli alanları ile olan ilintisi ve etkileşimleri sistemik bir bütünlük içerisinde gözetilmeden ve eklektik bir biçimde ele alınmış olması kaygı vericidir.

Unutulmamalıdır ki, diğer tüm sektörlerde olduğu gibi **bor teknolojilerinin geliştirilmesi konusu da; ekonomik, siyasi ve toplumsal boyutlarıyla sistemsel bir bütünlük, süreklilik ve siyasi kararlılık içerisinde ele alınarak oluşturulan "Ulusal İnnovasyon Sistemi"nin entegre bir parçası olmalıdır.** Bu anlayıştan farklı yaklaşımların başarıyı getirmesi tesadüflere kalmaktadır.

Genel olarak teknoloji geliştirme çabasını, bilimde gelişme ya da bilimsel eğitim ve öğretimin soyutla-
yarak tasarımı yapmak ve stratejik planlama anlayışı çerçevesinde değil, eklektik bir takım girişimlerle yaşama geçirmeye çalışmak doğru olmayacaktır. Yine, **ülke kaynaklarının tahsisinde herhangi bir değişiklik yapılmadan, örneğin araştırma - geliştirme faaliyetlerine Gayri Safi Milli Hasıla'dan ayrılan pay yüzde 1,5'ler seviyesine yükseltilmeden, sadece yönetsel yapılara bel bağlamak sonuç getirmeyecektir.**

Enstitü'nün amaçları; bor ve ürünlerinin geniş bir kullanımını, yeni bor ürünlerinin üretimini ve geliştirilmesini teminen değişik alanlarda kullanıcıların araştırmaları için gerekli bilimsel ortamı sağlamak, bor ve ürünlerini kullanan ve/veya bu alanda araştırma yapan kamu ve özel hukuk kişileri ile işbirliği yaparak bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak, koordine etmek ve bu araştırmalara katkı sağlamak şeklinde ifade edilmektedir.

Ortaya konulan amaçlar, kurulacak yapının bir araştırma enstitüsü olmaktan çok bir koordinasyon ve finansman kurumu olacağını göstermektedir. Bu bakımdan, böylesi bir yapıya "Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitüsü" adını vermek, ileride bor mi-

GÜNDEM

nerallerine dayalı kurulması muhtemel bir teknoloji geliştirme merkezinin de önünü kesmek anlamına gelmektedir ki, bu önemli bir hata olacaktır.

Eğer, böylesi bir girişimden amaçlanan, mevcut bor rezervlerimizden ülkeye en fazla katma değer sağlanması ise, kurulması gereken bir "Bor ve Ürünleri Geliştirme Kordinasyon ve Finansman Kurumu" değildir. **Oluşturulacak "Bor Ürünleri ve Teknolojileri Araştırma ve Geliştirme Merkezi"nin hedefi ise, yüksek katma değer yaratan ileri bor ürünleri teknolojilerinin geliştirilmesi olmalıdır.**

Bu merkezin, aşağıda sıralanan yeteneklere sahip olması gerekmektedir:

- Bor uç ürün üretim yöntemlerine ilişkin yeni teknolojileri edinebilme, bu teknolojileri özümseyip kullanabilme,

- Uç ürün geliştirme, yeni ürün tasarımı yapabilme,

- Yeni ürün tasarımıyla birlikte üretim yöntemini de geliştirme ve yeni üretim yöntemleri tasarımı yapabilme,

- Geliştirdiği ya da yeni tasarımı ürettiği üretim yönteminin gerektirdiği üretim makinelerini tasarımı yapabilme ve üretebilme,

- Tasarım ve üretim süreçlerinin gerektirdiği teknolojik araştırma-geliştirme faaliyetlerini sürdürebilme,

- Söz konusu teknolojilerin kaynağını oluşturan bilimi üretebilme,

- Araştırma, geliştirme, tasarım, üretim ve pazarlama süreçlerinin hem kendi içlerindeki hem de aralarındaki ilişkileri düzenleyen yöntemleri geliştirebilme,

bu hedef ve amaçlar, gerek sermaye gerekse kadro bakımından daha büyük bir yapıyı gerektirmektedir. Bor konusundaki teknolojik dışa bağımlılığın aşılmasında böyle bir yapının varlığı önemlidir. İthal teknolojilerin bir yere kadar yararlı olabileceği ve ülkenin teknoloji geliştirme yeteneğinin kalıcı olmasının sağlanmasında kendisinin kuracağı bilimsel temelin ön koşul olduğu unutulmamalıdır.

Bor teknolojileri, pek çok bilim ve teknoloji alanını yakından ilgilendirmekte olup, çok disiplinli yapısı ile söz konusu alanlarla sürekli etkileşim içerisinde. Bu teknolojilerin geliştirilmesi, çok farklı disiplinlerde, konularında uzmanlaşmış, araştırma - geliştirme yetenekleri yüksek personeli gerektirmektedir. Dolayısıyla, **bor teknolojilerinin geliştirilmesi bakımından en uygun ortam, TÜBİTAK gibi çok sayıda disiplini ve teknoloji alanını bünyesinde barındıran yapılardır.**

TMMOB Maden Mühendisleri Odası, aşağıda, tasarımın kalan maddeleri ile ilgili değerlendirmelerini, tasarımın genel gerekçe, amaç ve kuruluşuna ilişkin

ortaya koyduğu yukarıdaki görüşlerini saklı tutmak kaydıyla aktarmaktadır.

1) Enstitü'nün görevleri; "bor ve ürünlerinin kullanımı, yeni bor ürünlerinin üretimi ve geliştirilmesi amacıyla teorik ve uygulamalı araştırma yapmak, yaptırmak, yapmayı özendirmek, araştırmalar için gerekli bilimsel ortamı ve alt yapıyı sağlamak, laboratuvarlar kurmak, kurulmasına destek vermek, mevcut ve/veya kurulacak laboratuvarları teçhizat ile desteklemek, bor ve ürünlerini kullanan ve bu alanda araştırma yapan kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliği yaparak koordinasyonu sağlamak, bor ve ürünlerinin geniş bir şekilde kullanımı, yeni bor ürünlerinin üretimi ve geliştirilmesi alanındaki bilimsel araştırmaların teknolojik yeniliklere süratle dönüşebilmesi için yöntemler geliştirmek, bu alandaki teknolojilerin yurt dışından transferi için gerekli çalışmaları yürütmek, özel sektörün bor ve ürünlerinin kullanımı hakkındaki çalışmalara katılımını sağlayacak programlar yapmak, sanayi sektörünün Enstitü ile işbirliği yapmasını sağlayacak programlar geliştirmek, mevcut ve geliştirilecek yeni bor ürünlerinin çevre ve insan sağlığı üzerine etkilerinin araştırılmasına yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak ve bu işbirliğini verimli kılacak ortamı oluşturmak, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile gerçek ve tüzel kişilerin bor ve ürünlerinin geniş bir şekilde kullanımı, yeni bor ürünlerinin üretimi ve geliştirilmesi hakkında araştırma isteklerini değerlendirmek, sonuçlandırmak ve bu ürünleri piyasaya sunmak, bu konularda araştırma yapan gerçek ve tüzel kişileri finansman, personel ve teçhizat ile desteklemek, Türkiye'nin taraf olacağı bor ve ürünleri ile ilgili Ar-Ge işbirliği anlaşmalarının hazırlanması ve müzakeresinde Hükümete yardımcı olmak ve bu anlaşmaların izlenmesinde ve uygulanmasında görev almak, Eti Holding A.Ş.'nin talep edeceği Ar-Ge projelerini gerçekleştirmek, ulusal ve uluslararası kongre, seminer gibi bilimsel toplantılara bilimsel ve maddi katkı sağlamak, desteklemek, düzenlemek ve bunlara katılmak, görev alanına giren konularda Türkçe ve yabancı dillerde kitap ve periyodik yayınlarda bulunmak ve bu tür yayınları desteklemek, dokümantasyon, enformasyon sistemleri, bilgi bankaları, kütüphane ve arşiv gibi bilimsel destek hizmetleri sağlamak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla bu konuda işbirliği yapmak" şeklinde belirlenmiştir.

Uzun yıllardan beri, TMMOB Maden Mühendisleri Odası tarafından da kurulması gerekliliği her platformda dile getirilen "Bor Araştırma Merkezi"nden beklenen; bor uç ürün teknolojilerini geliştirebilmesi, kullanabilmesi, yeni bor uç ürünlerini tasarımı yapabilmesi ve üretim yöntemlerini geliştirebilmesi, üretim için gereken

makinelere tasarımıyla üretebilmesi, söz konusu teknolojilerin kaynağını oluşturan bilimi üretebilmesidir. Ancak tasarıda belirtilen görev tanımlarında bu hususların hiçbiri yoktur. Dolayısıyla, **kurulan yapı, hiçbir şekilde bir teknoloji geliştirme merkezi değil, bir koordinasyon ve finansman kurumudur.**

2) Bor ve ürünleri ile ilgili araştırma ve geliştirme çalışmaları Eti Holding bünyesinde yıllardan beri yürütülmektedir. Eğer, söz konusu olan, özel bor kimyasalları dışındaki rafine bor ürünlerinin üretimi ve geliştirilmesi ise, mevcut yapı geliştirilerek korunmalıdır. **Mevcut yapı varken yeni bir yapının oluşturulması zaman ve kaynak israfına neden olacağı gibi Eti Holding'e rakip oluşumlar yaratacağından, ülkemizin borlardan elde etmekte olduğu gelirlerin de düşmesine yol açacaktır.**

3) Enstitü personeli 1 Başkan, 3 Koordinatör, 13 Uzman, 2 Laborant, 2 Tekniker, 1 Savunma Uzmanı, 2 Sekreter, 2 Büro Görevlisi ve 2 şoför olarak belirlenmiştir. **Bu kısıtlı kadro ile Enstitü'nün, gerçek bir teknoloji araştırma merkezinin işlevini yerine getiremeyeceği gibi, tasarıda belirlenen görevlerin bile altından kalkamayacağı son derece açıktır. Ayrıca, Enstitü gelirleri olarak ifade edilen kaynaklar ile bor teknolojilerinin geliştirilebileceğini düşünmek fazla iyimserlik olacaktır.**

4) Ülke ekonomisi için son derece önemli olan bor rezervlerimizin, gerek ulusal çıkarlarımız gerekse kamu yararı açısından kamu eliyle aranması, işletilmesi ve pazarlanması, özellikle karşısında çokuluslu bir tekelin varlığı da göz önüne alındığında, doğaldır ve gereklidir. Bu nedenle, **kurulacak enstitünün, Eti Holding A.Ş.'ye 2840 sayılı yasa ile tanınan haklar alanına giremeyeceği net olarak ifade edilmelidir.**

5) Enstitü bünyesinde, **doğrudan Yönetim Kurulu'na bağlı bir "Bilim Kurulu" oluşturulmalıdır.**

6) Yönetim Kurulu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın göstereceği üç üye, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nun bağlı olduğu Bakanlık, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin göstereceği birer üye ve üniversite öğretim üyelerinden bir üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşmaktadır. **Yönetim Kurulu'nun yedi üyesinden beşinin Bakanlıklar tarafından belirlendiği bir yapıda idari özerklikten bahsedilmesi mümkün değildir.**

7) Bilim ve teknoloji geliştirme iddiasındaki bir kurumun Yönetim Kurulu üyelerinde aranacak özellikler arasında, bürokratlığın değil ama, bilim adamlığı vasfının öne çıkarılması doğru olacaktır.

8) Yönetim Kurulu'nda, bor madenlerinin aranması, işletilmesi ve pazarlanmasından sorumlu Eti Holding A.Ş. ile teknoloji araştırma ve geliştirme çabalarında mühendisin doğrudan rolü bakımından Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği'nin temsiliyeti önemlidir. Yönetim Kurulu'nda, sadece enstitünün yerleşkesinde bulunduğu üniversiteden bir öğretim üyesinin bulunması yeterli değildir.

9) Enstitü'nün çalışma ilke ve programları ile, önce^lik verilecek araştırma projelerinin belirlenmesi görevlerinde, oluşturulacak "Bilim Kurulu"nın etkinliği sağlanmalıdır.

10) Enstitü Başkanının niteliği konusu belirsizdir. Başkanın, en azından Yönetim Kurulu üyeliği için istenen niteliklere sahip olması gereklidir. Enstitü Başkanının seçimi, oluşturulacak Bilim Kurulu tarafından yapılmalıdır.

11) Enstitü Sayıştay denetimine tabi olmalıdır.

Bor ve Ürünleri Araştırma Enstitüsü'nün konuyla ilgili çeşitli tarafların katılımı sağlanmadan, üzerinde kapsamlı düşünülmeden ve çeşitli yönleriyle tartışılmadan hazırlandığı ve Acil Eylem Planı'nda yer verilmiş olması nedeniyle görev yapmak için aceleyle gündeme getirildiği anlaşılmaktadır.

Ancak, tasarı ile oluşturulacak yapı, ileride bor minerallerine dayalı kurulması muhtemel gerçek bir teknoloji geliştirme merkezinin de önünü kesebilecektir. Dolayısıyla, söz konusu tasarı geri çekilmeli ve ilgili tüm tarafların katılımıyla yeni bir tasarı oluşturulmalıdır.

Bor rezervlerimiz, şüphesiz, ülkemizin en önemli ve kıskançlıkla gözetilmesi gereken doğal kaynaklarından biridir. Sanayi sektörlerinde yapısal dönüşümü ve madencilik sektöründe üretilen hammaddenin katma değeri yüksek nihai ürüne dönüşmesini hedefleyen bilim ve teknoloji politikalarının geliştirilmesi genel olarak madencilik sektörüne olduğu gibi bor madenciliğimize de büyük katkı yapacaktır. Bu çerçevede, Maden Mühendisleri Odası, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da bor rezervlerimizin kamu yararına ve ülke ekonomisine azami yarar sağlayacak şekilde işletilmesi bakımından araştırma-geliştirme faaliyetlerinin önemini ve bilim ve teknoloji geliştirme ve uygulamada mühendisin vazgeçilemez konumunu vurgulamayı ısrarla sürdürecektir. •

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU